

írja — a legnagyobb veszély valamely katonai alakulat számára háború esetén.“ A tömeggé-alakulás megakadályozására Simoneit az egyéni öntudat és felelősségérzet kitermelését javasolja.

Simoneit könyvének legfigyelemreméltóbb része a propaganda kérdéseit boncolgató fejezet. Már Ludendorff utalt arra, hogy a jövő háboruja nemcsak a fegyverek, hanem az elvek összecsapását is jelenti a szárazföldi, tengeri és légi frontok mellett kialakul majd egy negyedik: a szellem frontja. Simoneit propagandáról szóló tételai különben a Reichswehr propaganda szakértőjének, *Blau* őrnagy *Propaganda als Waffe* és a *Geistige Kriegsführung* című munkáiból inspirálódtak.

A jó propaganda a reklám, a tüntetés, a meggyőzés és az agitáció elemeiből tevődik össze a szeretet vagy gyűlölet szítása céljából. Hatalom-politikai szempontokból véve, hathatós propaganda az, mely egyidejűleg tölti be kettős feladatát: t. i. vonzalmat kelt azokban, akiket meg kell nyerni és félelmet a legyőzendőkben. A hadi propaganda alfája és omegája a haderő nagyságának állandó és kitartó hangoztatása. Alakilag a jó propaganda azonos irányu, keveset változó, megkapó és monumentális legyen.

Bizonyára felső katonai körök véleményének ad Simoneit kifejezést a német nemzetiszocialista propagandát kritizáló kitételeiben: „Aki propagandájában állandóan a gyűlölet és bosszúvágy ösztöneire apellál, az eleinte valóban gyűlöletet és bosszuszomjat ébreszti, egy idő után azonban az ember nem-állati oldala felébred és iszonyattal fordul el az állandóan gyűlöletre úszítóktól.“

A Wehrpsichologie Achilles sarka a hadvezetés. Ebben a hivatáskörben kell u. i. bebizonyítani, hogy a katonai egységek amorf tömeggé válását meg tudja akadályozni. Ez bizony nehéz feladat, ha tekintetbe vesszük Simoneit sorait a totalis háború „természetes ritmusáról“, mely végkimerülésig való aktív harc, rövid pihenés, majd ismét aktív harc... E ritmust csak a hadban álló katona állandó stimulálásával, szabadságok megvonásával, stb. lehet biztosítani. De, mi történik, ha mindezek az eszközök elégtelenek? — teszi fel a kérdést maga Simoneit. S a felelet elmaradásával elárulja, hogy még a totalisan előkészített és vezetett háboruban is előállhat, az a pillanat, mikor az események szükség-szerűségét még a 'Wehrpsichologie' sem tudja megváltoztatni.

(Gál Ernő)

A SZUDETA-NÉMET KÉRDÉS GAZDASÁGI VONATKOZÁSAIHOZ. Németország terjeszkedési törekvései mellett a szudeta-német vidék gazdasági válsága is hozzájárult a szudeta-német kérdés időszerűségéhez. Henlein kezdetben elsősorban a magasfokú munkanélküliséggel indokolta követeléseit, leszögezvén, hogy a német munkanélküliek országos aránya 35 százalék, jóllehet Csehszlovákia lakosságának csak 22.33 százalékát teszik a németek. Viszont tárgyilagos adatok alapján megállapítható, hogy az 50 százalékos német lakosságú vidékeken a munkanélküliek száma az 1936. évi 252.769-ről 1938 áprilisára 133.406-ra csökkent. (Csehországban és Morva Szilézében ugyanakkor 566.486-ról 277.178-ra apadt a munkanélküliek száma.) Természetesen nem vitatható az a tény, hogy a németek által lakott területek munkanélkülieinek száma nagyobb, mint a Köztársaság egyéb területén, ez az eltérés azonban kizárólag a szudeta-német vidék gazdasági szerkezetének tudható be. A német többségű tartományok Csehszlovákia legjobban iparosodott vidékei, miért is a munkanélküliség itt nagyobb, mint a Köztársaság agrár vagy kevésbé iparosodott területein. Németországban is a rajnai iparvidék munkanélkülieinek száma 1937-ben hatszor nagyobb volt, mint Kelet-Poroszország

mezőgazdálkodó vidékén. A csehszlovákiai németek körében csak 23 százalék foglalkozik földmiveléssel, míg a cseheknél ez az arány 38 százalék.

A szudeta-német válságot nagy mértékben fokozza a szudeta-német ipar különleges összetétele. Az ipart itt túlnyomólag üveg-, kerámiai-, textil-üzemek és szénbányák teszik. A csehszlovákiai üvegipar alkalmazottainak 60, a textiliparnak pedig 53 százaléka német, de német a porcellán és kerámiai üzemek munkásainak a többsége is. Ezen iparágak tudvalevőleg a fogyasztási cikkek előállító termelő csoporthoz tartoznak, amely pedig nemzetközi viszonylatokban sem részesült a termelő eszközök előállító iparágak utolsó években észlelt fellendülésében. A világgazdaságban fellépő konjunkturális tendencia kizárólag a fegyverkezéseknek tudható be, minek következtében minden előny a nehéz iparnak jutott, nem pedig a fogyasztási cikkek termelő iparoknak, melyeknél némi javulást csupán a nehézipari munkásság számának növekedése folytán fellépett nagyobb fogyasztás okozott.

Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a szudeta-német ipar par excellence export ipar. Mint ilyen világméreteken szintén nem profitált a külkereskedelmi forgalom megnövekedéséből. Ellenére a csehkorona kétszeres leértékelésének a kerámiai- és porcellán-ipar export értéke ma jóval alatta jár az 1929. évi értékének. 1935 és 1936 között a cseh textil export értéke csak 5,8, az üvegárué viszont 5 százalékkal növekedett, jóllehet ugyanakkor az autómobil export 62,5 százalékkal növekedett. Az Egyesült Államokban kitört válság következtében 1938 első negyedében az üveg kivétel 13,4 százalékkal esett. (Eddig ugyanis Amerika volt Csehszlovákia legfontosabb vásárlója üvegáruiban.) Ezekből az adalékokból is világosan látszik, hogy a szudeta-német vidékek gazdasági pangása főként iparuk exportjellegének tulajdonítható, mert az az elvetés, hogy a Csehszlovák állam nem szorgalmazta a kivitel fokozását, elesik, ha meggondoljuk, hogy fizetési eszközt kétszer értékelte le és ezenkívül 1936-37-ben 677 millió kiviteli hitelt folyósított, aminek 50,6 százalékát német vállalatok kapták. Ami pedig a szudeta-német vidék széntermelését illeti, ugy ennek csökkenése Ausztra bekebelezésével következett be, amikor a csehszlovákiai kőszénexport legfontosabb piacától esett el. Különbenis Németország mindent megtett a Csehszlovákia és az egykori Ausztra közti gazdasági kapcsolatok megbontására. Gondoljunk pl. az olyan természetű intézkedések sorára, mint aminő az, hogy az Ausztriának irányított felső-sziléziai szenet nem Csehszlovákián keresztül, hanem német vonalakon kell, hatalmas kerülővel, rendeltetési helyére szállítani.

A szudeta-német párt gazdasági sérelmei között ugyancsak első helyen szerepel a szudeta-német vidék furdó-életének hanyatlása, amikor figyelmen kívül hagyják, hogy pl. Németország devizakorlátozásával az egykori német furdóvendégek elől teljesen elzárta ezt a területet. Természetesen a nyugtalan politikai légkör is hozzájárul a furdóvendégek elmaradásához, ám ha a bécsi idegenforgalmi statisztikákat tanulmányozzuk, kiderül, hogy 1938 májusában Bécsben is (8000-el) csökkent az idegenek száma 1937 májusához viszonyítva. (*Garvai Frigyes*)